

Šmik! Ostrnaté dráty začaly v prosinci 1989 mizet

Před 25 lety si lidé u hranic s Rakouskem už mohli hodně oddechnout. Skončila nepřijemná éra přísného strážení, ostrnatých drátů a permanentního špehování.

Jaroslav Paclík
redaktor MF DNES

SLAVONICE O rotě ve Slavonicích bylo za totality známo, že na ní je vyvíjený poměrně velký tlak ze strany „narušitelů“. Jeden z nich překonal úspěšně hranice do Rakouska 2. ledna 1988. Jednalo se o dvacetiletého vojáka Luboslava Šrobu, který sloužil v Jihlavě. Uprchl proto, že nesouhlasil s poměry v tehdejších socialistickém Československu.

Za hranicemi se o něj postaral rakouský sedlák ze Schönfeldu. Zběha přivezl na policejní stanici v Döbersbergu, kde mladíkovi dali zemli se salámem a limonádou. A samozřejmě ho nevezli zpět do totality. Tento příběh mimo jiné popsal v nové knize Útěk přes jižní hranici 1987 - 1989 publicista Luděk Kozlovský.

Ve Slavonicích a okolí se podobných dramát odehrálo více. „Byl tady zajímavý koridor od kostelíku Montserrat k hranicím, kostel sloužil jako orientační bod. Tam se dalo vlézt do lesa, a když jste z něj vyšel, byl jste na silnici, u které už vedly dráty. Těch útěků tady asi pár bylo,“ popsal majitel Muzea 20. století ve Slavonicích Jiří Duchoň.

V expozici mají „maketu“ železné opony posledního typu ze 70. a 80. let. „Předtím byly dráty bezprostředně u hranic a na mnoha místech elektrifikované. Třeba v noci za mlhy se do nich pouštělo vysoké napětí. Po protestech ze západu nechalo Československo ostrnaté dráty přesunout víc do pohraničí, na Šumavě třeba pět kilometrů od hraniční čáry,“ doplnil Duchoň.

Stačil dotek a už byl poplach
Pohraničníci měli v této fázi k dispozici důmyslný systém signalizace. „Když se drátu někdo nebo něco dotklo, dostali signál na rotu. Pak to hned hlídka jela prověřit. A pokud přišli na lidské stopy, pustili se se psem za tím člověkem, co chtěl přebrodit hranici. Zároveň vyrazila i rojnice,“ popsal Duchoň.

„Signálka tady ale vedla relativně blízko hranice, člověk proto často stačil doběhnout do Rakouska, než na něj přišli,“ pravil.

Jednadesátiletý pamětník Josef Belda žije ve Slavonicích od roku 1965. Začátky pohraniční stráže zná z vyprávění, zbytek pamatuje z pozice pozorovatele dění okolo „čáry“.

„V první fázi chodili do hraničního pásma lidi jen na propustku, později se posunula pohraniční zóna, režim se změnil. Zvýšila se ostraha hranic, ploty byly důmyslnější, hůře překročitelné. Mezi nimi bylo zorané pásmo, aby tam po uprchlících zůstaly stopy,“ uvedl Belda. Jak se dala v tomto směru pohraniční stráž změnit? Třeba tím, že se člověk tím pásmem prokotal „sudy“ nebo proplazil.

„Signalizační zařízení, to byly slabounké dráty, které člověk sotva viděl. Když o ně brkl, vyletěly signalizační rachejtla a byl poplach,“ zmínil Belda.

Život s pátrači

Po potenciálních emigrantech slídila pohraniční stráž už i v širším okolí hranic. To byl úkol pátračů - vojáků, kteří se pohybovali v civilu a lidi namátkově kontrolovali.

Sám Belda tuto praxi pozoroval v lokalce na trase Slavonice - Dačice, kam dojížděl za prací do strojírenského podniku. „Pátrači vytipovali lidičky, kteří sem nepatřili a o kterých nebylo jasné, co tady chtějí,“ uvedl. Stejně to bylo také v autobusových linkách nebo na silnici. „Měli strážní boudičky a dalekohledem se dívali na značku projíždějících aut. Pokud jste měl poznávací značku JH (okres Jindřichův Hradec, kam Slavonice patřily - pozn. redakce), tak to ještě šlo, ale už se značkou JJ jste mohl být podezřelý,“ podotkl pamětník.

Velmi praktické tou dobou podle něj bylo nosit občanský průkaz. „Pokud ho člověk u sebe neměl, mohl říkat, že je ze Slavonic, ale stejně vás baflí do gazíku, odvezli na rotu ve Slavonicích a zkontovali, odkud jste,“ řekl Belda.

Že by se jako Slavonicek za totality někdy legálně dostal do Rakouska, na to nebylo ani pomyslení. „Ani jsme netušili, kde ta hranice přesně je,“ pravil. Od pily na okraji města k sídlu rotu na „čáře“ se nesmělo, tam byl zákaz vjezdu.

A kdy se situace po sametové revoluci uvolnila? „Po Novém roce,“ zmínil Josef Belda. Demilitarizace pohraničního pásma pak v dalších měsících pokračovala.

„Pohraniční stráž zmizela z našeho života. Slavonicím to určité pomohlo. Předtím jsme mohli akorát na tři světové strany. Navíc na západ a východ jste ještě furt musel dokazovat, že nejste špion nebo přeběhlík,“ popsal pamětník.

Před 25 lety Tehdejší československý ministr zahraničí Jiří Dienstbier (vpravo) a jeho rakouský protějšek přestřihávali takto 17. prosince dráty železné opony poblíž Hevlína. V sousedním městě Laa an der Thaya tento významný okamžik česko-rakouských dějin připomíná pamětní deska na náměstí. Foto: archiv AP a ČTK

Hranici chtěli překonat i v balonu nebo tančičku

SLAVONICE, FRATRES Vesničku Fratres a Slavonice dělí necelé tři kilometry. Přesto to byla v éře železné opony za komunismu nepřekonatelná cesta.

Nave Fratres žije už 45 let paní Leopoldine Gaugisch. Za totality mohla vidět tak maximálně věž slavonického kostela a střechy domů. „A pak se režim změnil. Vyvali jsme se nejen do Slavonic, ale i do obcí okolo. Také jsme jeli do Prahy a na jeden zámeček,“ řekla Rakušanka.

Nyní podle ní v příhraničním Fratres žije asi dvacet lidí. „Je to stejné

jako v Čechách: mnoho prázdných domů a starší lidé. Mladí sem nejdu, není tady práce. Poblíž asi jediná ve Waidhofenu a Hornu, nebo pak až ve Vídni,“ řekla Leopoldine Gaugisch. Domnívá se, že podobná situace je také třeba ve Slavonicích, Kadolci a dalších místech na české straně hranice.

Budova roty ve špatném stavu
Hranice je průjezdná bez problémů. Řidiči si ale mohou všimnout žalostného stavu někdejší roty.

„Ten objekt je zralý na demolici,“

soudí majitel Muzea 20. století ve Slavonicích Jiří Duchoň.

Zlou dobu připomíná třeba i nový památník, který mají v Mikulově na jihu Moravy. Upomíná na 53 osob zabitých v okolí města.

A pamětní deska v rakouském Laa an der Thaya zase avizuje šťastnou událost ze 17. prosince 1989, kdy československý ministr zahraničí Jiří Dienstbier a jeho rakouský protějšek Alois Mock oznamovali otevření česko-rakouské hranice.

„Ten objekt je zralý na demolici,“

Fakta

Vybrané příběhy železné opony

1. Jihlavský voják

Luboslav Šroba překonal hranici u Slavonic 2. ledna 1988 asi v 17.25 hodin. Prolezl přes ostrnaté dráty. Přestože pohraničníci dostali signál o narušení hranice a za vojínem, který sloužil v Jihlavě, se vydala hlídka se služebníkem psem, nechytily ho. Pes ztratil stopu po 500 metrech v bažinatém terénu. Šroba mohl asi být zadržen, ale hlídka reagovala se zpožděním nejméně pěti minut a selhalo i velení. Mladík se skryl v křoví.

2. Smrt rakouských letců

Psal se 26. července 1973 a bylo okolo 10.30, když Alfred Winter a Johann Weiser přelétli na jednoplošníku někde u obci Písečné a Rančirov na Slavonicku československou hranici. Ta nemusela být z výšky kvůli horšímu počasí vidět. To už je sledoval vojenský stroj L-29, který vzlétl z Náměšti nad Oslavou. Major Miroslav Říčka dal Rakušanům pětkrát signál k následování. Ti se chtěli dostat zpět na své území. Říčka proletěl kolem nich tak blízko, že letadlo o sebe zavádila křídla a řítila se zhruba z výšky 600 metrů k zemi. Voják se katapultoval a vyvázl s lehkým zraněním, Rakušané zahynuli.

3. Vzali s sebou tříleté dítě

Čtyři dospělí a jedno tříleté dítě se dostalo přes hranici 20. května 1989 u Starého Města na Slavonicku. Rota signál narušení hranice podcenila, protože byla silná bouřka. Přeběhlíci také signální stěnu narušili odborně, asi věděli, jak funguje. Jednalo se o manžele Harašínovy se synem Janem, Richarda Pertlíčka a Regínu Tabákovou.

Zdroj: kniha Útěk přes jižní hranici 1987 - 1989 a publikace Brána ke svobodě

Hokejové soutěže na Vysočině

I. liga

39. KOLO: HC DUKLA JIHLAVA - HC AZ Havířov 1:4 (1:2, 0:1, 0:1) **Branky a nahrávky:** 14. Půhony (Čachotský, Maliník) - 4. Loskot (Foltný), 12. Loskot (Jiránek, Bezuška), 29. Jiránek (Ostrčil), 52. Pechanec (Sztefek). **Rozhodčí:** Sýkora - Krátky, Svoboda. **Vyloučení:** 6:12, navíc Kuřilko (JiH) trest ve hře. **Využití:** 1:1. **Diváků:** 1539.

Jihlava: Halász (Sáblík) - Čermák, Grman, Dobrový, Staněk, Štebib, Čáp, Schejbal, Šidlik - Čachotský, Maliník, Půhony - Jergl, Melenovský, Dúras - Kuřilko, Mikeš, Březina - Vyslouzil, Malec, Prokš.

Havířov: Daneček (Matoušek) - Bezuška, Bahounek, Lendák, Ostrčil, Graca, Horák, Foltný - Jiránek, Loskot, Fořt - Šlahar, Jakubek, Maruna - Klímša, Sztefek, Pechanec - Matějek, Bednář, Tomi.

37. KOLO: HC REBEL HAVLÍČKŮV BROD - SK Kadaň 4:2 (2:0, 0:2, 2:0) **Branky a nahrávky:** 15. Troliga (Platil, Zohorna), 18. Štindl (Heřman), 44. Tomek (Rousek, Melka), 60. Parýzek - 34. Sulák (Hejman, Chrapa), 36. Račuk. **Rozhodčí:** Lukáš Bejček - Petr Křivohlavý, Petr Maštalík. **Vyloučení:** 4:2. **Diváků:** 370.

Havlíčkův Brod: Novák (Barus) - Sedlák, Parýzek, Sklenička, Platil, Štindl, J. Jelínek, Kolář, Pavlíček - Tomek, Melka, Rousek - Zohorna, Seman, Babka - Milfaiť, Troliga, Minárik - Chlubna, Heřman, Kozlík.

Kadaň: Mašťálský (Mouček) - Mrázek, Tejnor, Opalek, Šulák, Szathmáry, Trefný, Mazanec - Sagát, J. Charousek, Ton - Račuk, Kús, Hlava - Chrapa, Hejman, L. Novák - Lehner, Hammerbauer, Müller.

HC DUKLA JIHLAVA - HC Benátky nad Jizerou 5:4 (1:1, 2:2, 2:1) **Branky a nahrávky:** 11. Březina (Staněk, Mikeš), 28. Dúras (Melenovský, Dobrový), 30. Dúras (Šidlik, Melenovský), 42. Čáp (Březina, Staněk), 44. Mikeš (Březina, Kuřilko) - 19. Špaček (Mikyska, Škofepa), 24. Plodek (Mikyska, Škofepa), 31. Jonák (Psopta, Plodek), 49. Psopta (Havlin, Jandajsek). **Rozhodčí:** Cech, Mrkva - Bryška, Skopal. **Vyloučení:** 7:8, navíc Plodek (BEN) 10 minut nesportovní chování, Miškovský (BEN) 10 minut - osobní trest do konce utkání nesportovní chování. **Využití:** 3:4. **Diváků:** 1176.

SK HORÁCKÁ SLAVIA TŘEBÍČ - HC Most 7:3 (5:1, 1:1, 1:1) **Branky a nahrávky:** 6. Erat (Dolníček, Dočekal), 8. Holec (Havel), 12. Dolníček (Erat, Příbyl), 17. Dočekal (Zdráhal, Erat), 19. Dočekal (Erat, Malena), 30. Petr (Bartoň, Zdráhal), 44. Wasserbauer (Holec, Zdráhal) - 13. Grín (Kousalík, Slaviček), 36. Bojer (Hora, Taus), 47. Čmolík (TS). **Rozhodčí:** Kubičik - Novák, Kašík. **Vyloučení:** 6:7. **Využití:** 4:2. **Diváků:** 1610.

Třebíč: Kašík - Bilčík, Malena, Bartoň, Zdráhal, Příbyl, Šaur, Jaroš, Čejka - Dočekal, Dolníček, Erat - Petr, Holec, Wasserbauer - Čuřík, Raška, Králík - Havel, Mrázek, Cech. **Most:** Habal (21. Soukup) - Kousalík, Grín, Procházka, Kasal, Havelka, Kříž, Hora - Slaviček, Alinč, Přeučil - Petruška, Havlíček, Nedra - Bojer, Smolka, Taus - Čmolík, Válek, Mical.

Ostatní výsledky: České Budějovice - Chomutov 2:3 (SN), Prostějov - Havířov 3:0, Litoměřice - Ústí nad Labem 3:1, Šumperk - Kladno 3:2.

1 Chomutov	38	23	5	5	5135:74	84
2 Č. Budějovice	37	19	5	2	11136:100	69
3 Třebíč	37	21	1	4	11100:82	69
4 Kladno	38	19	3	3	13130:87	66
5 Litoměřice	37	20	2	2	13113:89	66
6 Havířov	37	18	3	3	13115:100	63
7 Jihlava	37	16	5	4	12122:107	62

Radost z vítězství Rebelové z Havlíčkovu Brodu o víkendu porazili na domácím ledě soupeře z Kadaň 4:2. Foto: Petr Lemberk, MAFRA

8 Kadaň	37	17	1	7	12	98:87	60
9 Benátky n. J.	37	13	6	1	17	82:94	52
10 Šumperk	36	14	2	4	16114:128	50	
11 Ústí n. L.	38	15	1	3	19108:123	50	
12 Most	37	7	5	7	18	82:139	38
13 Prostějov	37	6	5	2	24	86:147	30
14 Havl. Brod	37	4	4	1	28	77:141	21

Příští program Dnes (38. kolo): Most - HAVLÍČKŮV BROD (17.30).

Sobota 27. prosince (38. kolo): Benátky nad Jizerou - TŘEBÍČ, Havířov - Litoměřice, České Budějovice - Prostějov (vše 17.00), Kadaň - Šumperk (17.30).

II. liga - Západ

20. KOLO: HC Klášterec nad Ohří - HC MORAVSKÉ BUDĚJOVICE 2005 4:2 (2:2, 2:0, 0:0) **Branky a nahrávky:** 6. Koblitz (Hrdlička), 10. Jáchym (Hrdlička), 26. Bečvár, 34. Žižka (Loučka) - 3. Trojan (Barták), 4. Paták. **Rozhodčí:** Luczková - Coubal, Kokment. **Diváků:** 153.

Klášterec nad Ohří: Kašák (Tichý) - Loučka, Žižka, Střepeček, Kunrt, Koblitz, Drobny, Váňa, Bohuslavský, Hrdlička, Jáchym, Málá, Huňady, Bečvár, Boušek, Diviš, Toman, Vlastník, Zicho, Toušek, Neuman. **Moravské Budějovice:** Šťastný (Máj) - Randa, Peroutka, Sechovec, Forman, Vlačný, Prkna, Přidal, Kadeľa, Trojan, Dostál, Matějka, Barták, Paták, Lupáč, Gottlieb, Vantuch, Telesz, Latner.

HC LEDNÍ MEDVĚDI PELHŘIMOV - HC Děčín 1:3 (0:3, 1:0, 0:0) **Branky a nahrávky:** 22. F. Kasalý (Hadrava, Kubát) - 7. Kment (Vorláb), 11. Hašek (Kment, Vorláb), 12. Faigl. **Rozhodčí:** Pokorný - Polák, Rampír. **Vyloučení:** 2:9, navíc Bezděk 10 minut OT. **Využití:** 1:0. **Diváků:** 330.

Pelhřimov: Čekal (od 12. Vajner) - Adam, Kasalý D., Mečiar, Rašner, Srdínko, Kasalý F., Tolker, Kubát, Třetina, Vyslouzil, Votápek, Beneš, Kopic, Bezděk, Hadrava Martin, Kadlec.

Děčín: Lavinger (Sticha) - Filipovský, Vaněk, Kaltenböck, Hříbal, Málek, Molnár, Klement, Hašek, Vorláb, Kment, Faigl, Oliverius, Fojt, Chovanec, Bezpalec, Štrnad.

Pleva, Pilný, Smejkal, Kolda, Vítek M. - Krupka, Kaňka, Padělek - Kunstmüller, Gregar, Plachý - Vítek D., Štěpánek, Havel - Kotlík, Bureš. **Sokolov:** Hruška - Rohan M., Šik, Přindiš, Novák, Schusser, Troška, Gombá - Rohan T., Dobřemysl, Kuběna, Vrána, Flek, Vaněk, Říha, Račanský, Sýkora, Škop, Pulpán, Csamangó.

Ostatní výsledky: Řisuty - Klatovy 3:5, Nymburk - Kobra Praha 3:10, Bilina - Jindřichův Hradec 9:6, Tábor - Kolín 8:0, Vrchlabí - Trutnov 6:2.

1 Kobra Praha	19	15	1	0	389:45	47
2 Tábor	20	11	3	4	270:43	43
3 Sokolov	19	12	2	1	481:54	41
4 Vrchlabí	19	9	4	2	481:66	37
5 Kolín	19	10	2	2	565:56	36
6 Nymburk	20	7	4	3	678:77	32
7 Jablonec n. N.	17	8	2	2	563:47	30
8 Zdrar n. Sáz.	20	8	2	2	867:62	30
9 Řisuty	19	8	1	3	770:76	29
10 Jindř. Hradec	19	6	2	1	1061:67	23
11 Klášterec n. O.	20	7	1	0	1272:79	23
12 Pelhřimov	19	5	2	4	873:81	23
13 Trutnov	19	7	1	0	1153:74	23
14 M. Budějovice	20	6	2	0	1254:73	22
15 Bilina	19	4	3	2	1072:90	20
16 Děčín	20	4	0	5	1157:78	17
17 Klatovy	20	4	1	2	1344:82	16

Příští program Sobota 27. prosince (21. kolo): Kolín - Řisuty (17.00), Jablonec nad Nisou - Bilina, Kobra Praha - Vrchlabí (18.00). **Sobota 3. ledna (22. kolo):** Řisuty - MORAVSKÉ BUDĚJOVICE, Klášterec nad Ohří - Jindřichův Hradec (oba 17.00), ŽDAR NAD SÁZAVOU - Jablonec nad Nisou, Bilina - Trutnov (oba 17.30), PELHŘIMOV - Klatovy, Tábor - Sokolov, Vrchlabí - Nymburk, Děčín - Kolín (vše 18.00).